

Золота шабля

Марина Павленко

(М о т р о ш н а казка, перемотана Ялосоветою

з язиків полум'я, що гоготіло в печі на кухні)

— Дідо, а чому той замок на скелі за лісом називають Заклятим?

— Плещуть собі язиками та й годі!

— Дідо, але ж, розказують, саме в ньому сховано золоту шаблю?

— Чого тільки не наплетуть нерозумні люди! А проте, здається, ти міг би вже й спати?

— Дідо, а чому, коли якогось разу я дивився на замок, наші баба сплюнули і сказали, що дідо твій дурний (це про вас, дідо!) і я в нього (себто у вас, дідо) вдався?

— От бісове бабище! Це тому, Васильку, що в роті у твоєї баби зміїне жало, а в ззаду — відьомський хвіст! Ану, гайда спати!

Васильків дідо хороші й анітрошки не лихі. Завжди про все-все розповідають мізинчикові (Василько наймолодший онук, хоч йому шістнадцятий пішов). Це сьогодні, видно, щось не те найшло на них.

А ще дідо й досі високі, могутні та гарні. Дарма, що їм до ста літ і в них довга сива борода. Не диво, що колись бабі (баба самі казали) світ зав'язали. А були ж, послухати, і найвродливішою нареченою, і найбагатшою в селі. Свати з цілого світу приходили.

Трохи Василько побоюється баби, але й радий, що вони "вкоротили собі віку" не з ким іншим, а саме з його дідом. Бо дідо Васильків — справді герой: де тільки не воювали!.. Ще й нині, здається, на ціле військо пішли б, самою шаблюкою всіх би здолали!..

Ех, якби ж — з о л о т о ю шаблюкою! Чував од людей Василько, ніби в його діда хтось там бачив її, але спробуй у діда про це випитати!

Ліг Василько спати, а не спиться. Мариться йому темний замок на скелі, а в замку — хто б то? — якась постать у вікнах метастеється.

Придивився Василько пильніше — тим-то й помітна постать, що вогнем пойнялась і палає! Стривай-стривай, але ж то не хто інший, а його рідні дідо! Багаття з грудей так і палахкотить! Дідо вже й по долівці качаються, і об стіни труться — ніяк вогню не позбудуться!..

Василько прокинувся охоплений жахом. Ух, слава Богові, це був лише сон! Треті півні співають. От і дідо його — живі-здорові — з ліжка встають ще й пісню потихеньку намугикують. Але чому в них усі груди — ніби попечені? Що спина в рубцях — Василько це давно знав. А от що груди — це запримітив уперше.

— Авжеж, пожежа! В голові у твого діда пожежа! — озвались баба сердито на онукові розпитування.

Хлопець замовк. Діда після вчорашнього не зважувався чіпати. Не признається? Ну, і хай! Самотужки розвідає! Щоб не мали за недоростка якогось!

Цілий день порався в господарстві (хоча й не силували), та коли почало смеркати — бур'янами-бур'янами — і геть від дому!

Чорною наїжаченою совою вчепився Заклятий замок на краю скелі. От-от, видиться, пугукне сполохано й кинеться на тебе розчепіреними безшумними крильми. Та Василька не обдуриш: він знає, що це — всього лиш витівки темряви, яка хоче прогнати звияжця додому.

Коли шумлива кажаняча хмара завирувала біля вхідної брами, хлопець тільки дужче стиснув завбачливо прихоплену сокиру.

Ворота — навстіж. Дивно, бо, пригадується, ще хвилину тому їхні ковані чавунні вуста були міцно стулені.

Натиснув на ручку — важкі дубові двері знехотя, але, мовби за чиймось наказом, зі скрипом відхилилися.

Василькова хода глухо відлунювала в похмурих покоях — у такт із жалібним стогнанням дверей та віконниць.

Так швидко стемніло! Якби не пожовклі осінні листочки (і звідки вони в замку? Літо ж!), що то тут, то там ліхтариками світилися в мороці, хлопчина й зовсім розгубився б.

Де її, ту золоту шаблю, шукати?

Довго нипав коридорами, обмацуючи стіни та підважуючи сокирою рипучі старі паркетини. Кругом то шелестіли кажани й пугутькали сови, то западала раптом погрозлива тиша. Але хлопець мовби й не прислухався. Витер із чола холодний піт, аж коли остаточно заплутався в рясному павутинні.

*—Тікай звідси, милий!
Не гайся, мій любий,
Бо в замкові цьому
Ти спокій загубиш! —*

нараз почув ніжний скрадливий шепіт. Цей палкий шепіт відлунював межі стінами, і в його ритмі беззвучно зблискували вогники жовтих листочків.

Де й поділась Василькова сміливість!..

Не тямлячи себе, тікав замковими східцями до виходу. Котився, обдираючи боки, зі скелі, навмання, через кущі й бур'яни, мчав додому...

Вранці вже був готовий повірити, що нічні події — кошмарний сон, коли це помітив на собі клапті цупкого павутиння. І якби хоч воно було звичайним, а то ж ніби витканий зі срібла найтонший ажурний серпанок!

Страху зовсім не стало. Цілий день, який здавався чомусь безконечним, озивався Василькові ніжний шепіт: "Мій любий!.." Що за прекрасний, наче тихе спадання дощу на осінньому листі, голос!..

Мереживо химерного павутиння дбайливо сховав під подушку, раз по раз бігав милуватися ним і гарячково дожидався вечора.

Тільки-тільки повечоріло, Василько вже знову піднімався до Заклятого замку. Через

вхідну браму довелось перелазити: була-бо наглухо зачинена. Замки на ній геть заіржавіли. От де й знадобились мотузка та інше начиння, завбачливо прихоплені Васильком!

Із дверима теж попомудохався: якби вчора тут не був, подумав би, що триста років не відчинялися!

У покоях — нічого таємничого. Навіть кажани щезли. І павутиння як павутиння...

Та й стемніло не скоро. Жовте листя лежало в пільмі мертве-мертвісіньке й не відсвічувало зовсім. А шкода, бо свічки Василько з собою таки не взяв.

І все ж хлопець ніби шукав чогось. Ах, так, золоту шаблю шукав!

Десь перед північчю раптом завважив за одними дверима смужечку світла. Нарешті! Метнувся туди, але світло — далі переповзло.

Так, перебігаючи з кутка в куток, дивне світло заманило Василька на найвищу замкову вежу. Тут, під зорями, знову почув за спиною довгожданий шепіт:

*Бери свою шаблю
І йди звідси, любий!
Бо в замкові цьому
Ти серце загубиш!*

Тієї ж миті щирим золотом зблиснула в хлопцевих руках шаблюка. Та сяйво, яким сповнився раптом замок, було не від неї.

Озирнувся — й завмер.

Небаченої вроди стояла перед ним дівчина, яка навіть не сяяла — палахкотіла. Адже її волосся не спадало, як у звичайних дівчат, а розвівалось жовто-червоним полум'ям, тільки що без диму. На шиї — намисто, ніби з калини. Та хіба живі ягоди можуть так яскраво блищати-переливатися?

...Чому він знов перелякався і втік? Василько сам не знав. Пам'ятав, що, проминаючи красуню, обпектись боявся. Але полум'я було холодним, як лід!

А ще, пригадував, біля вхідної брами над ним знову зірвалася кажаняча зграя. Коли спробував її розігнати, додивився, що ніякі то не кажани, а лапате кленове листя. Як тільки залетіло на таку висоту?..

Прокинувся од сліпучого світла, бабиного примовляння й дідового мовчання.

Що сталося?

Баба вимітали з-під ліжка і вигорнули золоту шаблю.

— Не дозволю! — кричали баба. — Не дам ще й онука занাপастити!

— Чому ж? — нарешті й дідो вставили слово. — Проміняй і цю шаблю, як мою...

— Ця шабля щастя наше порубала! І багатства не жди від неї. Тим огирям, що виміняли, ніхто не міг дати ради. А той капшук грошей, що на додачу, в мене украли відразу.

Дідो мовчали.

Утім, далі Василько й не слухав. Поспішно заглянув під подушку — дякувати Богові, є! Не знайшли ажурного павутиння!..

У вухах озивався прекрасний голос, а в душу світили прекрасні, хоч і холодні, променисті очі.

Золота шабля Василька вже не цікавила.

Увечері він таки вирвався з кімнати, в якій баба замкнули його на чотири замки (дідо бачили і вкотре мовчали).

— Де ти? Хто ти? Озвись, красуне!.. — гукав розпачливо, сновигаючи між похмурими стінами Заклятого замку.

Аж коли прочекав цілу вічність у найвищій вежі й коли вже подумав, що сьогодні її не побачить, вона врешті з'явилася перед ним. Дивлячись не на хлопця, а кудись за вікно, сумно промовила-прошелестіла:

*— Я Осені донька.
Холодна, мов лід.
Для чого на себе
Накликав ти бід?
Ув'язнена в замкові
Я вже давно.
Чому не послухавсь?
Та вже — все одно!..*

Раптом надворі зчинилася буря. Пориви могутнього вітру, що залетіли й у стіни замку, відривали від красуні шматки холодного вогню, які тут-таки спадали іскрами-листочками. Згодом почувся плюскіт бурхливої зливи, але над цим усім плив, бринів, переливався зажурений дівочий голос:

*Лиш холодом Осені діти живуть.
Для чого на іншу ступила я путь?
Я діда твогоґ покохала колись.
Та так, що горів під ногами цей лист!
Якщо пригорталася, він аж палав!
Побачила ненька — мене прокляла!
Кохання і радість погасли для мене:
Пожовклому листю не стати зеленим!
Блукатиму замком самотньо в журі,
Допоки носитиму в серці твій рід.
Ще й ти заявився. Прийшов сюди нащо?
Хай я безталанна! Та й ти вже пропащий!..*

Стільки було в тих словах безнадійної туги і жалю, що Василько не витримав — знов утік.

А вранці прокинувся з непереборним бажанням бачити її знову.

Баба то плакали, то нарікали, то дорікали.

Дідо мовчали, потираючи свої попечені колись груди.

І досі люди обминають Заклятий замок десятою дорогою. Розказують, ніби щоночі палахкотить у нім холодний вогонь і щоночі блукає ним чоловік із перетлілим на попіл серцем.

А до чого тут золота шабля, з якої все починалося? Чи це всього лише мрія, всього лише та синя птаха, яку ловиш-ловиш, а, впіймавши, не втямиш, нащо вона тобі здалася? Бо вже хочеться іншого щастя, такого ж недосяжного й неможливого?

Якби-то знаття!..

Джерело: Казки з Ялосоветиної скрині